

Öökuninganna aaria pakub ikka pinget

04.02.2022 Prindi

Kui muidu oli vaikushetkedel kuulda toolinaginat ja nihelemist, siis enne Öökuninganna aariat jäi kõik vaikseks, nagu vakatanuks loodus enne tormi tulekut, nii et puuleht ka ei liigu.

MARIELL AREN

Ooper „Võlflööt“ 28. I (esietendus) ja 30. I rahvusooperis Estonia. Helilooja Wolfgang Amadeus Mozart, libretist Emanuel Schikaneder. Lavastaja Vilppu Kiljunen (Soome), kunstnik Kimmo Viskari (Soome), valguskunstnik Anton Kulagin ja muusikajuht Arvo Volmer, dirigendid Vello Pähn, Kaspar Mänd ja Jaan Ots. Osades Elena Bražnik, Johanna Lehesvuori või Kadri Nirgi (Pamina), Heldur Harry Põlda või Mehis Tiits (Tamino), Elina Netsajeva, Kristel Pärtna või Suvi Väyrynen (Öökuninganna), Tamar Nugis või René Soom (Papageno), Kadri Nirgi, Olga Palamartšuk või Janne Ševtšenko (Papagena), Märt Jakobson või Priit Volmer (Sarastro), Mart Madiste või Reigo Tamm (Monostatos) jt, rahvusooperi Estonia koor ja orkester.

Estonia ooperiteatri mängukavas on sel hooajal oma koha leidnud Wolfgang Amadeus Mozarti üks tuntumaid singspiel'e „Võlflööt“. Koostöös soomlastega valminud uus lavastus oli esietendusele meelitanud rohkesti huvilisi ning teatrisaalis nägi vaid üksikuid vabu kohti.

Singspiel on Saksamaal tekkinud ooperivorm, mis koosneb laulunumbritest ja tekstidialoogidest. Selle sisust leiab alati maagiat ja müstilisi olendeid, ei puudu ka koomilised tegelased ning absurdini liialdatud hea ja kurja vastasseis. Mozarti ajal pidi populaarne teatrivorm kindlasti sisaldama ka vaatemängulisi efekte.

Tuleb tunnistada, et sõnaline osa mõjus esialgu harjumatult, kuid pärast teist etendust hakkasid ka dialoogid juba kodusemalt kõlama. Sellest loost leiab romantikat, nalja ning humanistlikke ideid, esile tuuakse tegelaste vaimne arengutee ja täiskasvanuks saamine.

sirp.ee

Rahvusooper Estonia
Estonia teater
Arvo Volmer
Teater

Tamino on noor prints, kelle vaim rändab Öökuninganna pimeduse varjust Sarastro kehastatud valguse ning teadmiste suunas. Kas etenduse lõpuks õnne leidnud Tamino ja Pamina jäävad vennaskonnale ka truuks?

Papageno on teose kõige lõbusam tegelane, keda huvitab pigem hetkeline heaolu ja kes ei ole naljalt valmis liigselt riskima. Lõpuks tunnistab aga temagi, et igatseb hea söögi ja joogi kõrvale südamedaami. Papageno koomiline karakter löbustab publikut omajagu. Tuleb tunnistada, et mõlemad osatäitjad, nii René Soom (28. I) kui ka Tamar Nugis (30. I), on igati ülesande kõrgusel. Kuna mõlemad lisavad sellele karakterile isikupäraseid detaile, on esitus igal juhul omanäoline.

Publikule pakkus konkurentsilt enim pinget Öökuninganna aaria. Elina Netšajeva säilitab kuulsas kättemaksu ihalevas aarias tehnilise laulusoorituse kõrval ka rollitunnetuse.

Rünno Lahesoo

René Soom tõuseb detailse lähenemisviisiga esile lauldes, kõneldes ja ka liikudes. Näitlemise poolest kannavad eriti hästi pausid stseenis, kus Papageno kaotab lootuse enam kunagi Papagenat, oma hingesugulast, näha ning otsustab endalt elu võtta. Huumorikal moel lükkab ta oma otsuse täideviimist aga mitmeti viivitades edasi ning lõpuks õnneks loobub sellest. Nugise koomiline pool tundub algul tagasihoidlikum, kuid etenduse edenedes avaneb ka tema Papageno, pakkudes saalile järjest julgemalt huumorikaid hetki. Kiidusõnu tuleb Nugisele jagada äärmiselt hea üleolekuga, sooja ja lopsaka kõlaga lauldud partii eest. Ka saksa keel tundub olevat talle suupärane.

Tamino rolli on astunud Heldur Harry Põlda (28. I) ja Mehis Tiits (30. I). Tuleb tõdeda, et taas saab nautida sama karakteri pisut erinevat teostust. Põlda kasuks räägib tugev laulutehniline üleolek: ka kõige kõrgemad noodid ei kõiguta noormeest absoluutselt ning energiat laval ringiliikumiseks jagub tal samuti ohtralt. Tiits mõjub selles rollis siiski veenvamalt. Tamino tegelaskuju teeb ses loos läbi arengu. Ooperi algul usub ta siiralt ükskõik mida ja ükskõik keda. Ta jääb uskuma isegi Papageno juttu, et too on mao ära kägistanud, kuigi tundub, et viimane imestab isegi, et oskab nii jultunult valetada. Sinisilmset,

usaldavat ja pisut naiivset noormeest mängib Tiits esimeses vaatuses väga usutavalt. Loomulikult ei saa mainimata jätta ka tema võrratut lauluhäält, mis vallutas korduvalt oma kõlaga saali ning tekitas külmavärinaid. Ka Tiitsi saksakeelsed kõnedialoogid olid ladusad ja lavapartnerlus Nugisega sujuv.

Publikule pakkus konkurentsilt enim pinget Öökuninganna kuulus aaria „Der Hölle Rache kocht in meinem Herzen“ ehk „Põrgulik kättemaks keeb mu südames“, mis on tuntud erakordselt kõrge sopranipartii ja laulutehnilise keerukuse poolest. Peale raevuka tundeväljenduse, suure peakatte kandmise, pika lohiseva kleidisaba loopimise ja terariistaga vehkimise tuleb koloratuursopranil mitu korda vallutada ka kolmanda oktavi f-noot.

Lauljal tuleks raskustest hoolimata jätta publikule numbrist võimalikult muretu mulje. Kui võtta arvesse kuulajate teadmised aaria kohta, ei maksa imestada, et esituse eel sugeneb saali ootusärevus. Kui muidu oli vaikushetkedel kuulda toolinaginat ja nihelemist, kõhatusi või muud, siis enne seda aariat jäi kõik vaikseks. Niisama vaikseks kui loodus, mis vakatab enne tormi tulekut, nii et puuleht ka ei liigu. Hing oli kinni ja kõrv valla, pikisilmi oodati elamust.

Kahest kuulnud Öökuningannast jättis mulle enesekindlama mulje Elina Netšajeva (30. I). Kuulsas kättemaksu ihalevas aarias säilitas ta tehnilise laulusoorituse kõrval ka rollitunnetuse. 28. jaanuari esietendusel astus Öökuningannana lavale Suvi Väyrynen (Soome), kelle puhul nautisin kõige rohkem hoopis ooperi esimesest poolest pärit kehtestavat ja enesekindlat aariat „O zittre nicht, mein lieber Sohn“ ehk „Ära värise, armas poeg!“. Võimalik, et õnnestunud esimene vaatus oli tõstnud mu ootused liiga kõrgele ning seetõttu kannatas teenimatult minu silmis tema esituse üldmulje.

Öökuninganna püüdis kahtlemata pilku kaunite kleitidega, esialgu valge ning teises vaatuses juba tervenisti musta kostüümiga, mida andis pöörded sooritades efektselt lehvitada ja loopida. See polnud aga õhtu jooksul ainus pilkupüüdev kostüüm. Tuleb tunnistada, et esialgu tundusid rõivad omapärased ja võib-olla ka pisut kummalised, kuna laval näeb ajastutruu ning tulevikuambitsiooniga rõivaelementide segu.

Absurdini viidud ajastuomased toretsevad põlvpüksid, lehvivad varrukad ja puhvis kleidid näevad välja nagu täispuhutud õhupallid. Värvilahenduses on kasutatud julgeid toone ning eriti rõhutab värvivalikut kostüümide ühevärvilisus, mis paneb üldisemalt mõtisklema värvide tähenduse üle.

Tamino ja Pamina valget värvi kostüümid räägivad selget keelt: tegu on tegelastega, kes esindavad puhtaid hingi. Nad otsivad iseend ja teineteist, püüdes vaimselt kasvada ning langetada õigeid otsuseid. Samuti ei üllata Sarastro usaldusaluse Monostatose ega Öökuninganna musta värvi kostüümid, kuna nemad esindavad inimloomuse tumedamaid külgi, kättemaksu ja võimuiha. Ülempreester Sarastro ja tema vennaskonda kuuluva rahvahulga puhul vaatavad aga vastu ilusatesse säravsinistesse kuubedesse ja kleitidesse ning täispuhutud varrukatega särkidesse riietatud tegelased. See pani mu otsima sinise värvi tähendust. Tuleb välja, et sinine sümboliseerib usaldusväarsust, vastutustunnet, lojaalsust ning autoriteeti. See kirjeldus vastab hästi väärtustele, mida esindab Sarastro oma kaaskonnaga.

Mozart kuulus Viinis elades vabamüürlaste hulka ning mitmed seosed vabamüürlusega kajastuvad ka „Võluföödis“. Kõige ilmsemad vihjed on näiteks Tamino otsingurännak, katsumused ning pärast neid tseremoniaalne vastuvõtt vennaskonda. Tamino ja Pamina otsustavad siiski oma tõekspidamistele kindlaks jääda ning Sarastro tarkuseriik jääb teose lõpus nende selja taha. Ja seda sõna otseses mõttes, kuna ooperi lõpus sulgub eesriie nii, et peategelased seisavad selle ees, sümboliseerides iseteadlikkust ja oma tõe otsinguid.

Lavakujundus näeb üldjoontes välja kaunis, palju on kasutatud kuldset ja musta värvi. Domineerib ühevärvilisus, märgata võib teravaid nurki ja selgeid jooni. Enne pühapäevast etendust peetud infotunnis mainis dekoratsiooniala juhataja Kristel Linnutaja, et laval on 170 vihmavarju. Mil moel need kujunduselemendina toimivad, jäägu etendust näinud inimeste teada, kuid muljetavaldav oli efekt küll.

Teises vaatuses pakub mõtteainet lavalt vastu vaatav hiigelsuur lahtist kastanikoort meenutav ehitis, mida katavad väljastpoolt okkad. Need okkad sümboliseerivat valgust näitavaid võlufööte. Ei saa väita, et see oleks olnud minu esimene mõte, kuid

tõepoolest: kui Tamino ja Pamina asuvad koos ööpimedusest rännakule, näitab Tamino võluflööti neile valgust, et leida tee valguse poole. Valgust näitavad ka kastanimuna okkad. Ümber selle dekoratsiooni kõnnitakse palju ringi, kuid konstruktsiooni sisemus kujutab templit, kus Sarastro vestleb preestritega ja viib läbi riitusi.

Lavastuslikult leidub mitmeid nutikaid detaile. Näiteks avamängu ajal hakkab Tamino vihmavarju avama ning varju avamisele vastavalt avaneb ka osa eesriidest. Tamino tegutsemise ja eesriide liikumise ajastuse saab kindlasti timmida täpsemaks, kuid lavastusliku elemendina mõjus see huvitavalt ja üllatavalt. Samuti on äärmiselt lihtsalt lahendatud Papageno võlukellukeste mäng, mis seisneb kuldse puuvõra keerutamises. Kuna puu alumise osa külge seotud nööri tuleb võra keerutamiseks tegelasel endal tõmmata, mängisid need kellukesed kahel etendusel väga erinevalt. Kui esietendusel Papagenot kehastanud René Soom lükkas puuvõra tasaselt keerlema, siis Tamar Nugisel see veel nii elegantselt ei õnnestunud ning võluinstrument vuhises ilmatuma hooga kord ühele, kord teisele poole. Omaette vaatemäng seegi.

Orkester pakkus muusikaliselt äärmiselt kauni elamuse ning koostöö lauljatega sujus enamjaolt tõrgeteta. Särava esitusega jäid silma veel mõned osatäitjad. Elena Bražnik mõjus Pamina rollis väga loomulikult ning tema kaunis toon pakkus kõrvale palju elamusi. Maria Listra astus üles esimese daami rollis ning kuigi terve daamide trio toimis suurepäraselt koostöös ja ansamblinumbrid kõlasid hoogsalt, jäi Listra kõrvu oma kõrgete kristallselgete nootide ja paindliku, ent enesekindla maneeriga. Kõrgete häälte seast jäi eredalt meelde ka esimest preestrit ning esimest soomusrüüs meest mänginud tenor Yixuan Wang, kelle särav, kuid mitte teisi varjutav kõla kinkis samuti elamuse. Kindla ja nauditava rolli tegid ka Reigo Tamm Monostatose, Märt Jakobson Sarastro ja Raiko Raalik ülempreestri tegelaskujuna.

Mainimata ei saa jätta ka põhjalikult koostatud kavaraamatut, kust leiab uusi teadmisi, aga ka müsteeriumilaadseid arutlusi. Sealt selgub, et „Võluflööti“ on Estonias välja toodud kolmel korral: hooaegadel 1936/1937, 1963/1964 ja 1990/1991. Asjaosaliste nimekiri on kirev ning selles esineb palju tuttavaid nimesid, teiste seas Georg Ots Papagenona (1963/1964) ja

Helgi Sallo Papagenana (1990/1991). Huvitaval kombel ei ole aga kolme poisi rollis üles astunud mitte ainuski poisslaps. Selle poolest jääb tänavune hooaeg kindlasti ajalukku, kuna mõlemal etendusel astusid üles tublid poiss-sopranid, kes kandsid ette nõudlikke ansamblinumbreid ning leidsid kõige selle kõrvalt mahti ka võluda.